

TARIM

Kütahya'da düşük seviyedeki ortalama işletme genişliği ile bitkisel ve hayvansal üretimi bir arada yapan işletmelerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Tablo 39'da görüldüğü üzere TR33 Bölgesi'nde Manisa'dan sonra en düşük ortalama işletme genişliği 47 dekarla Kütahya'dadır. Söz konusu değer ülke genelinde 62 dekadır. Bu durum, tarım arazilerinin çok parçalı olması sorununun İlde daha yoğun olarak görüldüğünü göstermektedir. Ayrıca, Kütahya'daki işletmelerin büyük çoğunluğunun bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yaptığı görülmektedir. İldeki tarım işletmeleri, herhangi bir dalda uzmanlaşma sorunu çekmektedir.

Tablo 39 - İstihdam ve Gayri Safi Katma Değerin Sektörel Dağılımı

Tarımsal Üretim Kolları	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak	Türkiye
Hayvansal Üretim ve Bitkisel Üretimi Birlikte Yapan İşletmeler (%)	68,17	71,8	59,63	68,42	67,43
Sadece Bitkisel Üretim Yapan İşletmeler (%)	29,63	27,53	39,49	30,55	30,21
Sadece Hayvansal Üretim Yapan İşletmeler (%)	2,19	0,67	0,87	1,05	2,36
Ortalama İşletme Genişliği (da)	64	47	41	65	62

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (<http://www.tuik.gov.tr>), Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Brifing Raporları (2012).

İldeki sulanabilir tarım arazileri yetersizdir. Tablo 40'a göre, il genelinde sulu tarım arazisi toplam tarım arazilerinin %14,5'ini oluşturmaktadır ve bu oran %24,1 olan ülke ortalamasının altındadır. Sulu tarım arazilerinin ne kadarının kullanıldığı ile ilgili veri tutulmamaktadır. Ürün yetiştirme döneminde kuraklık ve düzensiz yağış riskleri nedeniyle sulanan alanların artması, tarımsal üretim artışı ve istikrarı için hayati öneme sahiptir. İldeki daha çok alanın sulanabilir hale gelmesi ile birlikte katma değeri ve pazarlama olanağı daha yüksek olan yeni ürünlerin üretimini artırılması sağlanabilecektir.

Tablo 40 - Tarım Arazilerinin Sulama Durumu (2012)

	Toplam Tarım Arazisi (ha)	Sulu Tarım Arazisi (ha)	Sulu Arazi Oranı (%)	Kuru Tarım Arazisi (ha)	Kuru Arazi Oranı (%)
Afyonkarahisar	536.268	195.513	36,46	340.755	63,54
Kütahya	409.488	59.168	14,45	350.320	85,55
Manisa	515.192	207.049	40,19	308.143	59,81
Uşak	235.546	18.970	8,05	216.576	91,95
Bölge	1.696.494	480.700	28,33	1.215.794	71,67
Türkiye	23.795.481	5.731.711	24,09	18.060.770	75,90

Kaynak: TÜİK, Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Brifing Raporları (2012)

İldeki tarım sektörü, genel olarak geleneksel metotlarla üretim yapmaktadır. Bazı ilçe ve köylerde aşırı ve bilinçsiz gübre ve ilaç uygulaması, salma ya da karıkla sulama, elle hasat ve yetersiz mekanizasyon olduğu belirlenmiştir. Geleneksel anlayışla üretim yapan üreticiler genellikle her yıl buğday, arpa ve çavdar gibi benzer ürünleri üretmekte, piyasada daha yüksek fiyat elde edebilecekleri ürünlere yönelememektedir.

İlde miktar yönünden öne çıkan bitkisel ürünler sırasıyla buğday, şeker pancarı ve arpadır. TR33 Bölgesi illerinin her birinin miktar yönünden en çok ürettiği bitkisel ürün farklıdır. Afyonkarahisar şeker pancarını, Manisa üzümü, Uşak ise arpayı yoğun olarak üretirken, Kütahya'da buğday öne çıkmaktadır. Bu durumun en önemli sebepleri, ilde sulanan tarım alanlarının azlığı ve çiftçilerin geleneksel üretim yapmalarıdır.

Tablo 41 - İllerin Bitkisel Üretim Miktarı (Ton) (2011)

Afyonkarahisar		Kütahya		Manisa		Uşak	
Ürün	Üretim Miktarı	Ürün	Üretim Miktarı	Ürün	Üretim Miktarı	Ürün	Üretim Miktarı
Şeker Pancarı	741.822	Buğday	294.250	Üzüm	1.393.991	Arpa	217.155
Patates	422.984	Şeker Pancarı	238.635	Domates	826.723	Buğday	168.338
Buğday	369.393	Arpa	110.331	Mısır	245.044	Şeker Pancarı	64.616
Arpa	331.048	Yonca	74.260	Buğday	233.672	Yonca	61.605
Yonca	286.350	Domates	37.190	Biber	161.509	Üzüm	37.072
Vişne	42.409	Patates	31.652	Zeytin	116.085	Karpuz	34.185
Hıyar	40.781	Kiraz	26.664	Karpuz	107.950	Domates	34.182
Elma	38.011	Üzüm	25.733	Kavun	103.887	Kavun	18.794
Hayvan pancarı	31.575	Elma	23.465	Arpa	69.010	Hıyar	11.683
Kiraz	30.671	Nohut	22.684	Yonca	63.068	Elma	9.178

Kaynak: TÜİK, Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Brifing Raporları (2012)

Büyükbaş ve kanatlı hayvan varlığından Merkez, Altıntaş, Gediz, Simav ve Tavşanlı ilçeleri öne çıkarken; Emet'te keçi, Aslanapa'da ise koyun sayısı fazladır. İldeki 162.529 büyükbaş hayvanın (siğir, manda ve dana) 118.613'ü (%73'ü) adı geçen 5 ilçede bulunmaktadır. Ayrıca ildeki 917.323 kanatlı hayvanın 860.668'i (%93,8'i) de bu ilçelerdedir. Emet ilçesi, il genelinde keçi varlığında 3. sırada; Aslanapa ilçesi ise koyun varlığında 5. sırada yer almaktadır. Bu durum, Kütahya'daki hayvan varlığının dengeli dağılmadığını ve belirli ilçelerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo 42 - İlçelere Göre Hayvan Sayıları ve Bölgedeki Payları (2011)

	Siğir	Manda	Dana	Koyun	Keçi	Kanatlı Hayvan
Merkez	21.709	665	10.893	53.235	32.770	67.950
Altıntaş	10.355	115	3.880	31.558	3.442	39.375
Aslanapa	6.476	0	2.554	32.310	13.640	11.850
Çavdarhisar	4.213	5	2.079	8.822	5.300	7.460
Domaniç	5.580	2	1.845	8.900	3.050	7.500

Dumlupınar	1.617	0	734	5.500	500	4.270
Emet	7.473	3	1.785	8.560	15.600	6.875
Gediz	10.868	0	4.201	23.162	11.548	102.763
Hisarcık	2.875	0	1.550	2.630	2.545	6.745
Pazarlar	1.935	0	892	2.251	1.506	4.725
Simav	23.138	11	5.391	57.000	24.000	199.800
Şaphane	1.307	0	991	9.318	3.020	7.230
Tavşanlı	22.845	620	3.922	38.650	10.650	450.780
TOPLAM	120.391	1.421	40.717	281.896	127.571	917.323

Kaynak: TÜİK, Hayvansal Üretim İstatistikleri

İlde, süt üretimi diğer hayvansal ürün gruplarına göre daha gelişmiştir. Kütahya, hayvansal ürün gruplarına göre üretim miktarları göz önüne alındığında TR33 Bölgesi'nde tarımsal üretim açısından en gelişmiş il olan Manisa ile sadece süt grubunda yarışabilmektedir. Toplamda 219.996 ton yıllık süt üretimi olan ilin, özellikle besi hayvancılığında uzmanlaşma potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 43 - İllerin Hayvansal Ürünler Üretimi (2012) (ton)

Ürün	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak	Bölge
Süt	369.393	219.996	268.678	145.974	1.004.040
Kırmızı et	15.083	4.280	9.026	2.464	30.852
Beyaz et	2.410	0	124.490	0	126.901
Yumurta	1.903.593	52.025	1.119.417	32.881	3.107.916
Bal (Süzme)	721	212	753	173	1.859

Kaynak: TÜİK, Hayvansal Üretim İstatistikleri; TÜİK, Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar; Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İlde ihracata yönelik ürünlerin kalitelerinin standardizasyonunu sağlayacak akredite laboratuvarlar yaygın olarak bulunmamaktadır. Bu durum, ilin tarım sektöründeki rekabet gücünü etkilemektedir. Bu nedenle, Kütahya sektördeki payını ve ihracatını arttıramamaktadır.

İl, tıbbi ve aromatik bitkiler toplayıcılığı ve yetiştiriciliğine elverişlidir. İldeki ormanlar ve endemik bitki türleri, ormanlık alanlardan toplayıcılık yapmak suretiyle tıbbi ve aromatik bitkiler pazarlamasına olanak sağlama potansiyeline sahiptir. Tıbbi ve aromatik bitkiler toplayıcılık yolu ile işletmeler için gelir artırıcı bir faaliyet dalı olabileceği gibi, kültür altına alınmak suretiyle daha ihtisaslaşmış bir şekilde yapılması da mümkündür. Simav ilçesinde tıbbi ve aromatik bitkiler paketleme tesisi projesi bulunmaktadır.